

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4238

[5302]-131

[Total No. of Pages : 3

M.A. (Semester - I)

SANSKRIT (संस्कृत) (Paper - I)

वाल्मीकि रामायणम् (किष्किन्धा काण्डम्)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate in to English or Marathi any Four of the following.

[16]

खालीलपैकी कोणत्याही चार उताऱ्यांचे मराठी अथवा इंग्रजीत अनुवाद लिहा.

- i) तं प्रविष्टं वनं दृष्ट्वा वाली शापभयात्ततः ।
मुक्तो ह्यसि त्वमित्युक्त्वा स निवृत्तो महाबलः ॥
शघवोऽपि सह भ्रात्रा सह चैव हनूमता ।
तदेव वनमागच्छत्सुग्रीवो यत्र वानरः ॥
- ii) अथ बालार्कसदृशो दृप्तसिंहगतिस्ततः ।
दृष्ट्वा रामं क्रियादक्षं सुग्रीवो वाक्यमब्रवीत् ॥
प्रतिज्ञा या कृतावीर त्वया वालिवधे पुरा ।
सफलां कुरु तां क्षिप्रं लतां काल इवागतः ॥
- iii) ततः शरेणाभिहतो रामेण रणकर्कशः ।
पपात सहसा वाली निकृत्त इव पादपः ॥
स भूमौ न्यस्तसर्वाङ्गस्तप्त काञ्चन भूषणः ।
अपतद्देवराजस्य मुक्तरश्मिरिवध्वजः ॥

P.T.O.

- iv) उपकार फलं मित्रमप करोरिलक्षणम् ।
 अद्यैव तं वधिण्यामि तव भार्यापहारिणम् ॥
 इमे हि मे महाभाग पत्रिणास्तिग्मतेजसः ।
 कार्तिकेय ववनो द्भूताः शरा हेमविभूषिताः ॥
- v) बालश्चाकृतबुद्धिश्च एकपुत्रश्च मे प्रियः ।
 तारेयो राम भवता रक्षणीयो महाबलः ॥
 सुग्रीवे चाङ्गदे चैव विधत्स्व मतिमुत्तमाम् ।
 त्वं हि गोप्ता च शास्त्रा च कार्याकार्यविद्यौ स्थितः ॥
- vi) पश्य चन्दनवृक्षाणां पङ्क्तीः सुरूचिरा इव ।
 ककुभानां च दृश्यन्ते मनसैवोदिताः समम् ॥
 अशे सुरमणीयोऽयं देशः शत्रुनिषूदन ।
 दृढ रंस्याव सौमित्रे साध्वत्र निवसावहे ॥

Q2) Explain with reference to context any Four of the following. [16]

खालीलपैकी कोणत्याही चारां चे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- i) न कालस्यास्ति बन्धुत्वं न हेतुर्नपराक्रमः ।
 ii) नूपूरे त्वभिजानामि नित्यं पादाभिवन्दनात् ।
 iii) राजात्वशासन् पापस्य तदवाप्नोति किल्बिष ।
 iv) सुग्रीव इव शान्ताभिर्धाराभिरभिषिच्यते ।
 v) अपश्यतो मे वैदेहीं जीवितं नाभिरोचते ॥
 vi) भिक्षुरूपं ततो भेजे शठबुद्धितया कपिः ।

Q3) Critically evaluate the description of nature in Ramayana. [16]

रामायणातील निसर्ग वर्णनांचे चिकित्सक विवेचन करा.

OR/किंवा

Describe the character-sketch of तारा.

तारेचे व्यक्तिचित्र विशद करा.

Q4) Write critical notes on any Two of the following.

[16]

खालीलपैकी कोणत्याही दोनावर विवेचक टीपा लिहा.

i) Character sketch of Hanuman.

हनुमानाचे व्यक्तिचित्र

ii) Description of the pampa lake.

पम्पासरोवर वर्णन.

iii) Justification of Valis killing.

वालिवधाचे समर्थन

Q5) Write an essay any one of the following.

[16]

खालीलपैकी एकावर निबंध लिहा.

i) Dialogues in The Ramayana.

रामायणातील संवाद

ii) Friendship between Rama and Sugriva.

रामसुग्रीवसख्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4241

[Total No. of Pages : 3

[5302]-133

M.A. (Semester - I)

SANSKRIT

Group A - Sāhitya

अभिज्ञानशाकुन्तलम्

(2008 Pattern) (Paper - 3)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions :- 1) All questions are compulsory.

सूचना:-

सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate into English or Marathi any four of the following :

[16]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

i) असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा यदार्यमस्यामभिलाषि मे मनः।

सतां हि संदेहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तः करणप्रवृत्तयः॥

ii) स्निग्धं वीक्षितमन्यतोऽपि नयने यत् प्रेरयन्त्या तथा।

सत्तां हि संदेहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तः करणप्रवृत्त्या तथा

यातं यच्च नितम्बयोर्गुरुतया मन्दं विलासादिव।

मा गा इत्युपरूद्धया यदपि सा सासूयमुक्ता सखी

सर्वं तत् किल मत्परायणमहो कामी स्वतां पश्यति॥

iii) क्व वयम् क्व परोक्षमन्मथो

मृगशावैः सममेधितो जनः।

परिहास विजल्पितं सखे

परमार्थेन न गृह्यतां वचः॥

iv) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांध निशम्य शब्दान्

पर्युत्सुकीभवति यत्सुखितोऽपि जन्तुः।

तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं

भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि॥

P.T.O.

- v) भवन्ति नम्रास्तखः फलोद्गमै
 नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः।
 अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
 स्वभाव एवैष परोपकारिणाम्॥
- vi) आलक्ष्यदन्तमुकुलाननिमित्तहासै-
 ख्यक्तवर्णरमणीयवचः प्रवृत्तीन्।
 अङ्काश्रयप्रणयिनस्तनयान् वहन्तो
 धन्यास्तदङ्गरजसा मलिनीभवन्ति॥

Q2) Explain with reference to the context any four of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) तपः षड्भागमक्षय्यं ददत्यारण्यका हि नः।
- ii) बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः।
- iii) अयमाचरपत्यविनयं मुग्धासु तपस्विकन्यासु।
- iv) श्रूयन्ते परिणीतास्ताः पितृभिश्चाभिनन्दिताः।
- v) बलवत् तु दूयमानं प्रत्याययतीव मे हृदयम्।
- vi) आमृष्टवक्षोहरिचन्द्रनाङ्का मन्दारमाला हरिणा पिनद्धा।

Q3) Critically appreciate the IIIrd act of the शाकुन्तलम्. [16]

शाकुन्तलाच्या तिसऱ्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR/ किंवा

Discuss the style of कालिदास

कालिदासाची शैली याविषयी चर्चा करा.

Q4) Discuss the plot development of अभिज्ञानशाकुन्तलम्

[16]

अभिज्ञानकुन्तलम् कथानकाच्या विकासाची चर्चा करा.

OR / किंवा

Describe Bee-Episode in the first act of शाकुन्तलम्

शाकुन्तलाच्या पहिल्या अंकातील भ्रमरप्रसंगाचे वर्णन करा.

Q5) Write critical notes on any two of the following :

[16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

i) The Prelude of शाकुन्तलम्

शाकुन्तलाची प्रस्तावना

ii) Benefits of Hunting

मृगयेचे फायदे

iii) Vidushaka

विदूषक

iv) Song of Hansapadika

हंसपदिकेचे गीत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 4250

[Total No. of Pages : 2

[5302]-231

M A Sanskrit (Semester II)

कादंबरी शुकनासोपदेश (Paper - I)
(2008 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate into English or Marathi any two of the following.

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

[16]

- i) अशिशिरोपचारहार्योऽतितीव्रदर्पदाहोज्वरोष्मा। सततममूलमन्त्रगम्यो विषमो विषयविषास्वादमोहः। नित्यमस्नानशौनवध्यो रागमलावलेपः। अजस्त्रमक्षपावसानप्रबोधा घोरा च राज्यसुरवसन्निपातनिद्रा भवतीति विस्तरेणाभिधीयसे।
- ii) सततमुष्माणमुपजनयत्यपि जाड्यमुपजनयति। उन्नतिमादधानापि नीचस्वभावतामाविष्करोति। तोयराशीसम्भवापि तृष्णां संम्वर्धयति। ईश्वरतां दधानाप्यशिवप्रकृतित्वमातनोति। बलोपचयमाहरन्त्यपि लघिमानमापादयति। अमृतसहोदरापि कटुकविपाका, विग्रहवत्यपि अप्रत्यक्षदर्शना, पुरुषोत्तमरतापि खलजनप्रिया।
- iii) गुरूपदेशश्च नाम पुरुषाणामखिलमलप्रक्षालनक्षममजलस्नानम्, अनुपजातपलितादि वैरूप्यमजरं वृद्धत्वम् अनारोपितमेदोदोषं गुरूकरणम् अतीत ज्योतिरालोकः नोद्रेगकरः प्रजागरः। विशेषेण राज्ञाम्।विरला हि तेषामुपदेशारः।
- iv) मनसा देवताराध्यारोपणविप्रतारणादसद्भूतसम्भावनोपहताश्चान्तः प्रदिष्टापरभुजद्वयमिवात्म – बाहुयुगलं सम्भावयन्ति। त्वगन्तरिततृतीयलोचनं स्वललाटामाशङ्कते। दर्शनप्रदानमपि अनुग्रहं गणयन्ति। दृष्टिपातमप्युपकारपक्षे स्थापयन्ति।
- v) न हि तं पश्यमि यो ह्यपरिचितयानया न निर्भरमुपगूढः, यो वा न विप्रलब्धः। नियतमियमालेख्यगतापि चलति। पुस्तकमय्यपीन्द्रजालमारति, उत्कीर्णापि विप्रलभते, श्रुताप्यभिसन्धत्ते, चिन्तितापि वञ्चयति।
- vi) तरलहृदयमप्रतिबुद्धं च मदयन्ति धनानि, तथापि भवदुणसंतोषो मामेवं मुखरीकृतवान्। इदमेव च पुनः पुनरभिधीयसे। विद्वांसमपि महासत्त्वमप्यभिजातमपि धीरमपि प्रयत्नवन्तमपि पुरुषमियं दुर्विनीता खलीकरोति लक्ष्मीरिति।

P.T.O.

Q2) Translate into English or Marathi any four of the following.

खालीलपैकी कोणत्याही चारांचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

[16]

- i) अतिगहनं तमो यौवनप्रभावम्।
- ii) आरूढप्रतापो राजा त्रैलोक्यदर्शीव सिद्धादेशो भवति।
- iii) अमृतसहोदरापि कटुकविपाका, विग्रहवत्यपि अप्रत्यक्षदर्शना, पुरुषोत्तमरतापि खलजनप्रिया।
- iv) राज्यविषविकारतन्द्राप्रदा राजलक्ष्मीः।
- v) मदनशरैर्मर्माहता इव मुखभंगसहस्राणि कुर्वते।
- vi) आत्मविडम्बनां चानुजीविनां जनेन क्रियमाणामभिनन्दति।

Q3) Critically appreciate “शुकनासोपदेश”।

[16]

शुकनासोपदेशाचे समीक्षात्मक रसग्रहण करा.

OR / अथवा

Explain the nature of “राजलक्ष्मी” according to शुकनासोपदेश।

शुकनासोपदेशानुसार राजलक्ष्मीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Q4) Write an essay on “बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्”

[16]

“बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्” यावर निबंध लिहा.

OR / अथवा

Explain the duties of “युवराज” as described in शुकनासोपदेशः

शुकनासोपदेशमध्ये वर्णिलेली युवराजाची कर्तव्ये सविस्तर लिहा.

Q5) Write short notes on any two of the following.

[16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- i) गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति।
- ii) कादम्बरी।
- iii) Literary values in शुकनासोपदेश. शुकनासोपदेशातील साहित्यिक मुल्ये.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4259

[Total No. of Pages : 2

[5302]-237

M. A. (Part - I) (Semester - II)
SANSKRIT (Paper - IV)
Linguistics & Sanskrit Essay
(भाषाशास्त्राची मूलतत्त्वे, संस्कृतनिबन्ध)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) What is Phonetics? Describe in brief the contribution of Ancient India to Phonetics. [16]

स्वनविज्ञान (ध्वनिशास्त्र) म्हणजे काय? प्राचीन भारताचे स्वनविज्ञानातील (ध्वनिशास्त्रातील) योगदान स्पष्ट करा.

OR/किंवा

What is Linguistics? Explain the Morphological Classification of the Language.
भाषाशास्त्र म्हणजे काय ते स्पष्ट करून भाषेचे आकृतिमूलक वर्गीकरण सांगा.

Q2) Explain in detail the peculiarities of Middle Indo Aryan Languages (प्राकृत भाषा) [16]
मध्ययुगीन आर्यभारतीय भाषांची (प्राकृत भाषांची) वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Explain with examples the major characteristics of New Indo Aryan Languages.
अर्वाचीन आर्यभाषांची प्रमुख वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

Q3) Write notes on any two of the following :

[16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा -

- i) Vedic Language (वैदिक भाषा)
- ii) Semantics (अर्थविज्ञान)
- iii) Geneological classification of Languages (भाषेचे वांशिक वर्गीकरण)

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four of the following -

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा -

- i) Vowels & Consonants in Sanskrit Language
संस्कृत भाषेमधील स्वर व व्यंजने
- ii) Comparative Philology
तुलनात्मक शब्दविज्ञान
- iii) Sanskrit Syntax
संस्कृत वाक्यविचार
- iv) The concepts of आभ्यंतर and बाह्यप्रयत्न
आभ्यंतरप्रयत्न व बाह्यप्रयत्न ही संकल्पना
- v) Concept of Language and its classification
भाषा ही संकल्पना व तिचे वर्गीकरण
- vi) Morph, Morpheme and Allomorph
रूपिका, रूपिम आणि रूपिकांतर

Q5) Write an Essay in Sanskrit on any one topic of the following -

[12]

पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतमधून निबंध लिहा -

- i) पर्यावरणसमस्या ।
- ii) संस्कृति: संस्कृताश्रिता ।
- iii) ज्ञानादेव तु कैवल्यम् ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4245

[5302]-332

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - II) (Semester - III)

SANSKRIT

Arthasamgraha

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सूचना: सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Explain the following with reference to the context-any 4

[16]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा - कोणतेही चार

- i) नामधेयानां च विधेयार्थपरिच्छेदकतयार्थवत्त्वम्।
- ii) उभयोश्च युगपत्प्राप्तावितरव्यावृत्तिपरो विधिः परिसंख्याविधिः।
- iii) पुरुषस्य निवर्तकं वाक्यं निषेधः।
- iv) समभिव्याहारो वाक्यम्।
- v) शब्दसामर्थ्यं लिङ्गम्।
- vi) प्रयोजनेच्छाजनितक्रियाविषयव्यापार आर्थी भावना।

Q2) Write notes on any 2 :

[16]

टीपा लिहा. कोणत्याही दोन.

- i) उत्पत्तिविधिः
- ii) स्थानप्रमाण in विनियोगविधि - विनियोगविधीमधील स्थानप्रमाण
- iii) नियमविधिः

P.T.O.

Q3) Write short notes on any 4:

[16]

संक्षिप्त टीपा लिहा. कोणत्याही चार.

- i) समाख्याप्रमाण in विनियोगविधि- विनियोगविधीमधील समाख्याप्रमाण
- ii) Definition of वेद - वेदलक्षण
- iii) संदशलक्षणम्
- iv) Sense as a means of proof among the six means - षट् प्रमाणांपैकी अर्थ हे प्रमाण
- v) मत्वर्थलक्षणा
- vi) मन्त्रः

Q4) What is meant by the expression 'त्रिविधा विनियोक्त्री श्रुतिः? explain.

[16]

'त्रिविधा विनियोक्त्री श्रुतिः' या विधानाचा अर्थ काय? स्पष्ट करा.

OR/किंवा

What are the features of प्रयोगविधिः? explain.

'प्रयोगविधि ची वैशिष्ट्ये काय आहेत? स्पष्ट करा.

Q5) What is meant by भावना according to अर्थसंग्रह? Write a detailed note on शाब्दीभावना and आर्थीभावना.

[16]

अर्थ संग्रहानुसार भावना म्हणजे काय? शाब्दीभावना व आर्थीभावना यांविषयी सविस्तर टीप लिहा.

OR/किंवा

Discuss the concept of 'अर्थवाद' - 'अर्थवाद' ह्या संकल्पनेचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4251

[Total No. of Pages : 2

[5302] - 431
M.A. (Semester - IV)
SANSKRIT (Paper - I)
मेघदूतम् (Meghadūtam)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

- सूचना:- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate marks.

Q1) पुढीलपैकी कोणत्याही चार श्लोकांचे इंग्रजीत अथवा मराठीत भाषांतर करा. [16]

Translate into English or Marathi Any two of the following.

- i) त्वामारूढं पवनपद्वीगुदगृहीतालकान्ताः प्रेक्षिष्यन्ते पथिकवनिता प्रत्ययादाश्वसन्त्यः।
कः संनद्धे तिरेहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जनो नः स्यादन्योऽप्यहमिव जजो यः पराधीनवृत्तिः॥
- ii) आपृच्छस्व प्रियसखममु तुङ्गमालिङ्ग्य शैलं वन्द्यैः पुसां रघुपतिपदैराङ्कितं मेखलासु।
काले काले भवति भवतो यस्य संयोगमेत्ये स्नेहव्याकिताश्चिरविरहजं मुञ्चतो बाष्पमुष्णम्॥
- iii) त्वय्यादातुं जलमवनते शाङ्गिर्गणो वर्णचौरै तस्याः सिन्धोः पृथमपि तनुं दूरभावात्प्रवाहम्।
प्रेक्षिष्यन्ते गगनगतयो नूनमावर्ज्य दृष्टी - रेकं मुक्तागुणमिव भुवः स्थूलमध्येन्द्रनीलम्॥
- iv) भित्त्वा सद्यः किसलयपुटान्देवदारुद्रुमाणां ये तत्क्षीरस्रुतिसुरभयो दक्षिणेन प्रवृत्ताः।
आलिङ्ग्यन्ते गुणवति मया ते तुषाराद्रिवाताः पूर्वं स्पृष्टं यदि किल भवेदङ्गमेभिस्तवेति॥
- v) तस्यांस्तीरे रचितशिखरः पेशलैरिन्द्रनीलैः क्रीडाशैलः कनककदलीवेष्टनप्रेक्षणीयः।
मद्रगेहिन्याः प्रिय इति सखे चेतसा कातरेण प्रेक्ष्योपान्तस्फुरिततडितं त्वां तमेव स्मरामि॥
- vi) तस्मिन्काले जलद यदि सा लब्धनिद्रासुखा स्या - दन्वास्यैनां स्तनितविमुखो याममात्रं सहस्व।
माभूदस्याः प्रणयिनि मयि स्वप्नलब्धे कथंचि- त्सिद्यःकष्टच्युतभुजलताग्रन्थि गाढोपगूढम्॥

P.T.O.

Q2) पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. [16]

Explain with reference to content any four of the following.

- i) रिक्तः सर्वो भवति हि लधुः पूर्णता गौखाय।
- ii) कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु।
- iii) स्त्रीणामाद्यं प्रणयवचनं विभ्रमो हि प्रियेषु।
- iv) दिङ्नागानां पथि परिहरन्स्थूलहस्तावलेपान्।
- v) प्रायः सर्वो भवति करूणावृत्तिराद्रन्तिरात्मा।
- vi) नीचैर्गच्छन्नुपरि च दशा चक्रनेमिक्रमेण।

Q3) 'उपमा कालिदासस्य' हे मेघदूताच्या आधारे स्पष्ट करा. [16]

Explain 'उपमा कालिदासस्य' with reference to मेघदूतम्

किंवा / OR

मेघदूतातील यक्ष

यक्ष in मेघदूतम्

Q4) पूर्वमेघात आलेल्या मेघाच्या प्रवासाचे वर्णन करा. [16]

Describe travel of मेघ in पूर्वमेघ

किंवा / OR

मेघदूताच्या आधारे कालिदासाच्या अभ्यासपूर्ण लेखनावर निबंध लिहा.

Write an essay on studious writing of कालिदास with reference to मेघदूतम्

Q5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [16]

Write short notes on any two of the following.

- i) यक्षपत्नीचे वर्णन
Description of यक्षपत्नी
- ii) मेघदूताचा मूलस्रोत
Source of मेघदूतम्
- iii) खण्डकाव्यम्
(Khandakāvya)

